

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XXVI. Secundarium Syncretimi scopum esse duplice[m], euersionem
Lutheranorum, & seruitutem principum Caluinianorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

*Funera: quis cades posset deslere nefandas?
Quid tale immanes vnuquam gessisse feruntur,
Vel Scinis, Isthmiaca pinu, vel rupe profunda
Scyron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
Vel gladiis Barati, vel gliribus Hugonotæ?
O mites Diomedis equi? Bufiridis ara
Clementes! iam Cinna pius, iam in Spartace lenis
Pareo collatus eris.*

Non posse
credi Cal-
uinistis pa-
cem offe-
rentibus.

Quantus dolor erit, qui letale gaudium Caluini-
no parere queat? Cujus etsi forte manus nondum
Catholico sanguine maduerunt, calamus certe
quo scribit, sanguine nostro tinxit, & fauces nostrâ
morte cruentauit. Hæc consilia sunt tribunorum no-
stri temporis, hæc Theologorum scita: Vincere causa
non possumus, occidamus. Præceptum diuinum, quale habuit
Ehud Iudex priuatum aduersus Moabitum Regem, habe-
mus nos publicum. Quale hoc præceptum? occide; vir-
tus, an dolus quis in hoste requirit? Potestne igitur esse
pax tibi ô Pareo cum illis, quos te jubet Deus occide-
re? si lex à summo Domino iusta est, qua cades no-
stra vobis demandatur, vosq; ita esse iudicatis, fœ-
dus omne, spemq; concordie in æternum abrupitis
Tecum, inquit, pacem faciam, sed contra legem
Dei venire non possum, is iussit, vt te occidam. Man-
datum habeo publicum tui occidendi, priuatæ paci-
ficationes, fœdera, iuramenta irrita facit imperium
supremi Imperatoris. Jam te satis intelligunt nostri
Principes, quorum potentiam, animosq; idcirco ar-
ctissimo fœdere diuina bonitas deuinxit, in sui de-
fensionem, ne carptim singuli turbonum istorum in-
sidijs perirent. Ab illis verò religionis pacem exspe-
ctare, quibus caput est omnis sanctitatis, aduersarios
primo quoq; tempore occidere, stultum est, ab ijs, in-
quam, qui non modo fœdera gentibus vîitata, sed
turpia etiam, & Syncretismorum fallacias in mun-
dum inducunt: scilicet

Tanta molis erat Romanam excidere gentem.

CAPVT XXVI.

*Secundarium Syncretismi scopum esse dupli-
cem, euerfionem Lutheranorum, &
seruitutem Principum Calu-
nianorum.*

Pugnam
vertent in
Luthera-
nos.

§. I. Pontifice cum defensoribus occiso, postquam
carnes ejus deuorant, multos exusserint, ca-
daveribus Tiberinum alueum obstruxerint, Syllana
tempora reducerint, quibus in fluuium primi cecidere, in
corpora summi, tum vertent in commilitones Luthera-
nos ferrum, & Cadmeâ pugna Romanis manib; pa-
rentabunt. Si enim Papa simplex, simplicesq; Papistæ
tam erant conficiendi atrociter, quid meritis dicent
duplices Papas, duplicesq; Papistas? Lutheranos enim ita
appellare ministri Caluiniani solent, vt libro de illorum
vniione probaui. Deinde causas easdem bellandi contra
ipsum habebunt, quæ eos ad Syncretismum, & certa-
tionem aduersum Catholicos impulerunt. Principes
suos dicent oportere tyrannidi Lutherana resistere, etiam
gladio, & vi eam impediendo, idola frangendo, nam & Lu-
theranos idolis patrocinari Pareus existimat, in Rom.
i. dub. 18. Tertio, Lutherani Caluinistas bello perfe-
quendos censent, quis autem credat de hostibus suis
benignius consulturos esse Caluinianos, quos de se
non nisi crudelissimè cogitasse sint experti? Joachi-
mus Westphalus, quo scunq; Caluinistis fauere conpertum
fuerit, toto orbe exterminandos clamat: gloriatur se scripsis-
se: Caluinianos gladio potius Magistratus, quam stylo esse re-
futandos: Auctor est: vt non modo professoribus Zvingliana
doctrinæ, sed etiam approbatoribus interdican aqua & igni

Lutherani
gladio agen-
dam in
Caluinistas
aiunt.

Magistratus, ita Caluini. vlt. admon. ad Westphalum.
Hanc partem leuiter nunc ordinis causâ attingo, ipsos
Lutheranos causam suam agentes suo loco adducam,
inter omnes enim causas hæc præcipua est: De Lu-
theranorum itaque sententia rationes nouemdecim
causam explicabunt. Ne tamen turbones Caluinistæ
se ita tegere, atque opprimere putent posse animi sui
propositum, vt non emanet in vulgus, atque innotescat,
paucis cum illis agam, atq; ita leniter, vt offendi,
ita verè, vt respondere non valeant.

§. 2. Agite; pax esto, coalescat Syncretismus; con-
sulere Lutheranis vultis, scindi fraternitatem nefas
esse ducitis. In omne æuum nobis occisis, pacificè
cum illis viuere pollicemini. Si scientes volentes non
fallitis. Agite, hoc vnum pro Lutheranis omnibus
orator oro, quæsoque, Sinite illos vel ad vnum men-
sem in Marchionatu Electorali suum tenere locum,
non vt semper maneat precor, nimum hoc est, spa-
cium fugæ aliquod, & exiguum temporis vsuram po-
stulo, pignus illud vestræ humanitatis, & Syncretismi
habeat, ne pellite, quos tam conjunctos vobis pere-
ptatis. Hoc si impetro, moderationis vestræ lauda-
tor existam, si negabitur, quid Lutherani sperare pos-
sint, non video. Fundos & hereditates illis cedens,
quos tam præpropere, ita auide pellere cœpistis, vt
vestra importunitate miseros in furorem egeritis?
quibus nec precariam ad tempus possessionem in-
dulxistis. Si potentia seculari premere illos pergitis,
quid victi expectent, cum adhuc, stante fato, tam di-
ra patiantur? cum adhuc lenocinantibus Syncreti-
smi blanditijs exilia, pscriptiões, carceres sentiant?

§. 3. Quid autem, si ex Pareo planum facio Lu-
theranos non modo tutos esse non posse, viuis Calu-
inianis, sed nec ipsos quidem Reges & Principes
Caluinianos, nisi seruitutem seruiant, Ministrorum
suorum fraudes, atque violentiam declinare posse?
Tanta est Zvingliani energematis prauitas, vt in sua
viscera ferrum conuertat, cum materia crudelitatis in
exteris intentatæ subtrahitur. Pareus in Rom. 13. ita
docet. Prop. 2. Subditi non priuati, sed in Magistratum in-
feriori constituti, aduersus superiorem Magistratum se, & Re-
publicam, & Ecclesiam, seu veram religionem etiam armis
defendere iure possunt. His positis conditionibus.

Documen-
ta ad permi-
ciem Prin-
cipum.

I. Cum superior Magistratus degenerat in tyrannum.
II. Aut ad manifestam idololatriam, atq; blasphemias,
ipsum, vel subditos alios vt vult cogere.
III. Cum ipsis atrox infertur iniuria.
IV. Si aliter incolumis fortunæ, vitæ, & conscientia esse
non possint.

V. Ne prætextu religionis, aut iustitiæ suæ quærant.
VI. Seruata semper iustitiæ, & moderamine inculpatæ
tutelæ iuxta leges. Ex hisce conficere sibi rationes suas
possunt Principes Lutherani & Caluiniani.

Primo. Si Caluinianum Consistorium me judi-
cet Tyrannum, armate in me Prætores, cum libebit,
licere arbitrabitur. Tyrannum verò dicet, si Vbi-
quarios rigidos, & sæuos veritatis hostes feram, ac fo-
ueam. Si Caluinianos exterminem.

Causa Cal-
uinistica
occidendi
reges.

Secundo. Quanta licentia suum illud decretum
fancier, licere Sarrapæ Ecclesiam suam contra Magi-
stratum majorem defendere? An si Ecclesiam
Wittebergæ, aut Lipsiæ Caluinistæ congregauerint,
eam armis consul, aut Sarrapas contra Electorem tu-
eri iure bono poterit? Quam latè pateat illud: Ec-
clesiam defendo, Religionem veram tueor; nemo i-
gnorat, nisi qui adeo in Europa peregrinus est, vt ne-
ciat, quam multis religionibus vera fides jactetur. Si
Magistratui inferiori aduersus superiorem in ea cau-
sa datus est gladius, à Crellio occidi potuisse olim
Saxonie Principem concedant necesse est.

Tertio. Si ad manifestam blasphemiam velit cogere.
Nempe impationem, Vbiquitatem, si quis Luthere-
ricè

ricē docet, si subscribere articulis illis, aut cedere de-
testationē jubet, de sententia Parei, occidi Princeps
ille à Pratore suo potest.

Quarto. Si atrox inferatur iniuria. Atrox sanē in-
iuria est, pro pane cœlesti, pro salutari Eucharistia,
subditis in Ecclesiā dare Excrementum, cuius ipsum Dia-
bolum apud inferos pudere debeat, hoc facere Lutheranos
ait Beza: vide defensionem Phortzhaimensium pag. 205.
Ergo iudicat Principes, qui ditionibus suis panes, of-
fasq; Zvinglianas excludunt, cœnam Lutheranam
imperio, & armis tuerentur, atrocem injuriam infer-
re.

Quinto. Si aliter conscientia incolomes non possunt.
Quando verò se homines sanctissimi conscientia in-
colomes esse dicunt? quando fortunis, & vita? Si
optima illis fide ministeria sua Lutheranis cedant, si
omnia deferant, si suarum rerum occupatoribus
gratias non sint, si libere docere, reprehendere ad-
versarios, cogere concilia, armate consistoria con-
cessum fuerit. Nunquam ego dubitavi, quin ipse Pa-
reus id nunquam sibi ipse probaret, quod nos credere
postulat. Prætozem quempiam Zvinglianismo
dementatū, si sese putet viro suo Principe consci-
entia incolomem esse non posse, juxta potentiam vi-
tae ac necis in Dominum suum adeptum esse.

Quid enim si conscientia ejus tam cauteriata est,
quam tergum Caluini? quid si fanatica est? quid si
impia? quid si Calviniana? Adeo vīta Principis Lu-
therani de conscientia Calviniani subditi pendebit?
Quid si ille conscientiam laedi suam proficatur,
quod Sacramenta ritu Gebennensi non dentur?
quod conciones suaves quæ scelerata Deo transcri-
bunt non audiat? Quod liberos suos erudire sacris
Gebennensibus, atque iugitare prohibeatur? An is
incolumitatem conscientia, periculo Principis; san-
ctitatem, sanguine Magistratus; securitatem, morte
Imperantium sibi parabit? Hæc Magistratibus con-
sideranda relinquo, ad alia progredior. Quinque
rationes probandæ propositioni suæ producit, qui-
bus exceptionem de *entia*, inculcata defensionis enu-
erit.

§. 4. Ratio I. Quia etiam superior Magistratus est sub-
iectus legibus diuinis & suæ Reipublice. Esset enim manifesta
impietas, & scelus, Magistratum quantumlibet sublimem se
velle eximere legibus, quod patet, quia Rex iubetur legere Deu-
teronomium, seu legem diuinam. Deut. 17. Jos. 1. 8. Ergo
Deus vult Regem legibus diuinis subiectum esse. At lex DEI
non modo tyrannidem prohibet, sed etiam iubet legitime eam
coerceri: Qui sanguinem hominis effuderit, &c. Item:
Imperator in Codice testatur, se contra juxta nolle, ut sua
decreta in iudicijs locum habeant, sed debere irrita
fieri, si forte cognoscantur à iustitia discedere. Et li-
bro 4. C. de leg. prin. Ad eod. Dignus est Maiestate re-
gnantis, legibus alligatum se Principem profiteri. Ergo etiam
superioris Magistratus tyrannis, aut latrocinia coerceri de-
bent ab ordinaria potestate: quæ est in qualibet Politia vel
Magistratus inferior, vel consensus populi.

II. Quia inferioris Magistratus non minus, quam supe-
rioris officium est defendere vitam, & salutem subditorum
contra iniurias atroces, & vim iniustam latronum, & tyrannorum
sue externorum, sue domesticorum: quod probatur:
quia etiam de ipsis dicitur: Est minister Dei tibi in bo-
num: non est terrori bonis operibus, sed malis. Gla-
dium non gerit frustra: est ultor ad iram Dei, qui quod
malum est, facit. Ergo cum superior Magistratus, quod
malum est facit: & atrocibus iniuriis in subditos, aut bla-
sphe-mis in Deum, inferior debet esse ultor ad iram, &c. Item,
quia idem inferiores Magistratus adduntur superioribus: tum
ut sint socij gubernationis, tum etiam ut horum moderentur
immoderantiam. Ergo cum istam frenant, vtuntur au-
thoritate & gladio per legitimam vocationem sibi diuinitus
tradito.

III. Quorum est constituere Magistratus, eorum etiam
est enormiter grassantes coercere, aut tollere, nisi desistant gras-
sari contra Deum, & contra Rempublicam. Constituntur
autem vel per populi consensum, vel per Senatū, vel per ele-
ctores, vel per alios Magistratus. Ergo hi recte faciunt, cum
coercent, aut tollunt grassatores.

IV. A simili: Magistratus furiosus recte amouetur au-
thoritate publicâ: vt Nabuchodonosor in furiosam bestiam
conuersus ab hominum consortio fuit abiectus, Daniel 4. 31.
At furioso similis est grassator, & tyrannus atrox.

V. Idem exempla laudata confirmant tam sacra, quam
profana. In historia Iudicum sæpe leguntur Israelitæ per suos
iudices Deo approbata insurrexisse aduersus vicinos tyrannos,
à quibus crudeliter tractabantur. Ezechias Rex pius ab Assy-
rio tyranno defecit, cumq; bello ab eo pereretur, armis se contra
eum defendit 2. Reg. 18. Nec refert, quod hi fuerunt tyranni
externi: Domestici enim tyranni ab externis nihil differunt,
imò magis sunt reprimendi, quia periuri & nocentiores. Sic
populus resistit Sauli Regi stolido & sano Ionathan filium
trucidare volenti 1. Sam. 14. 15. Abikam defendit Ieremiam
Prophetam contra Regem Ioiakim interficere eum volentem,
Ierem. 26. 24. Arthalam tyrannum sustulerunt Centuriones
& Principes 2. Reg. 11. Maccabæi contra tyrannos Macedoni-
cos se & Rempub. armis tutati sunt. Trafsbulus 30. tyrannos
Athens eiecit. Romani consensu publico expulerunt Reges fla-
gitiose regnantes: sæpe consules se abdicare Magistratu coege-
runt: Neronem & Maximinum tyrannos hostes indicau-
runt & sustulerunt. Electores Wenceslaum ignaum & lu-
xuriosum imperio abdicauerunt, suscepto in eius locum Rupe-
to Elect. Palatino adu. cathedralis huius oppidi conditore An-
no 1400.

Deniq; Traianus laudatur apud Dionem, quod præfecto
prætorio gladium tradens dixit: Hoc pro me vivere, si iusta im-
perauero, contra me, si iniusta.

§. 5. Quomodo improborum sceleris, atque au-
dacie ad securitatem Principum tollendam rationes
tam præclare janua aperiant, quia res ipsa docet, in Lutherana
dicere amplius non debeo. Quid enim? Princeps Rei-
publicæ suæ legibus subiectus est: sit sanè, non jam hoc di-
cipulo. An etiam ea lege vt pœnas dare Reipublicæ
debeat? Vt in eum simul ac deliquerit lege agi debe-
at? Ita tu quidem sentis. Quia, inquit, lex Dei iubet ty-
rannidem legitime coerceri, qui sanguinem hominis effuderit,
&c. ergo coerceri debet superior Magistratus ab inferiori. Si
igitur princeps Lutheranus aliquo delicto, quod pœ-
na capitali sancitur, obnoxius est, vigore legis diuinæ
eum occidendum Pareus iudicat. Eo enim pertinet
illud. Qui sanguinem hominis fuderit, eius quoq; sangui-
nem fundendum, homicidium enim aliter expiari non posse,
nisi per eius sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit: Et
quemadmodum Principis munus est latrocinia, bla-
sphe-mias, adulteria, multoque magis hæreses atq;
idololatriam vi, & gladio etiam, si opus sit, com-
pescere, sic Parei consilio, proceres Calviniani in
Principes Lutheranos gladio animaduertent, si vbi-
quitatem tueri & defendere, si idola seu imagines in
templo statuere, si Cyclopæam viscerationem exer-
cere, si credere quod Molles in Belgio, atque ita scita-
ri, hæretici, athei sectarii, tempestiue in ipsa herba opprimen-
di videantur. Nunquam deerit ita sentientibus, in suos
Principes actio, nunquam tantæ audaciæ, conatus
efficiendi.

§. 6. Quid verò secunda ratio, quid Principi Lu-
therano permittit in Calvinismum? Imò quid non
in Principem permittit Calvinismo? Cum superior
Magistratus agit quod malum est, inquit, inferior debet vl-
tor esse ad iram. At verò si ad consistoriale tribunal
ministerij Zvingliani Princeps Lutheranus vel Cal-
uinianus sistatur, difficile fuerit sub iniquo iudice
causam tenere. Malum agis, dicent Lutherano, Mini-
istros Calvinianos proscribis, turbulentos veritatis hostes, V-
biquitarios: euehis, veteres hæreses ab orco renouas, Deum pana-

Facili ansa
Caluinismu
in Lutherana
norū Prin-
cipum mor-
tes.

Caluinismu
in Principes
est atrox.

ceum adoras, Cyclopicam facis, Deum tuum dentibus laceras. 1. licitor, caput obnubito, intra vel extra pomerium verberato, arbori infelici suspendito. Caue vllum supplicium nimium, vel iniustum suspiceris, duplices enim sunt Papistæ.

Pretorē Addere etiam non veretur inferiores Magistratus ad-
Caluiniani ditos, ut superioris immensam licentiam moderentur, ergo
cum istam frenant, prout auctoritate, & gladio per legiti-
mam vocationem sibi tradito. Hæc si vera sunt non adju-
tores modo sunt illi Principum, sed Principes Principi-
pum, imò Principum carnifices. Quid enim de Parei
Musæ egrediens Satrapas Principi suo iurabit? Esse
videlicet socium se gubernationis, moderatorem eius licentia,
gladio se contra eum, si deliquerit, vsurum.

Quid verò Principi concedit in minores istos ty-
ranniscos? an illi ut Tribuni plebis inuolabi-
les sunt, & sancti? Imperare possunt Principi, rapere
in carceres, occidere? Exempti igitur illi sunt Princi-
pis imperio, qui Principis non modo auctoritatem,
sed vitam in manu habent. At dices; Hoc ita esse, si se
Principes scelere obstrinxerit. Si, q. malum est, egerit. Nec illi
tam amētes sunt, ut bonis factis, ut virtuti supplicia
constituenda phreantur, nec me necesse est, quamuis
illi hoc sæpē fecerint, tantam illorum proteruiam ac-
cusare. Hoc assero, hoc confirmo. In illa regiā Præto-
rum, consulum, Satraparum potestate, vitam Luthera-
ni Principis vnus alius æstimandam non esse. Eum
namque, quod malum est, agere, jam dudum decre-
uerunt, hostem iudicarunt, dum horribilium hæreson de-
fensorem, atq. Patronum, veritatis persecutorem esse dixe-
runt. Idem juris sibi ex ratione tertiā arrogabunt;
Lutheranos enim enormiter grassari contra Deum, & Rem-
publicam, cum occidere libitum fuerit, causabuntur. Nec
modo Lutheranos gladijs minorum regulorum
censura consistorij obijciat, verum nec Caluinistis
ipsis parcat.

Exemplum dedit Guilhelmus Amefius Rigidioris
Puritanismi assertor, librum ejus contra Episco-
pos Angliæ non vidi, quæ ex eo citat Nicolaus Gre-
uinchouius in præf. ascribam.

Elogium E-
pi/coporū
Angliæ.

Reliqui verò (qui scilicet Puritani Rigidi non sunt, sed
Anglopapistæ, ut sunt Episcopi Britannia) insignes a-
leatores, potatores strenui, religionis officia susq. deq. habentes,
versati insitiores Papistarum ambitionibus prauis corrupti, tu-
ratores impij, homines deniq. rani, iniusti, turpes, & omnes fi-
lij Belial. Et hi non Duces tantum agunt huius militia, sed &
castra implent penè soli: simplices enim quos à se habent ex
ingenuis Marianos sæpē faciunt mulos, dum eorum abutuntur
operam ad ligna militibus, calorum instar subministranda:
Euclionibus autem illis, qui Puritanismo pertinaciter adhuc
obstaculantur, & pectus & caput helleboro purgandum: leges
verò illæ, quarum gratia, & vi ministri aliquot bonis & sedi-
bus suis pulsi, &c. quæcumq. sint, in eadem reprehensionem in-
currunt, cum Atheniensium scitu, de quibus Xenophon conque-
stus est, èlonto tous penerous ameion pratem, è tous Chre-
stois: Neq. ut scias, ista sunt vetera maiorum scita aut con-
sulta, &c. sed Canones quidam in legum fraudem dolo malo
confecti, à Parlamentario Senatu damnati, verè fontici, quos
deniq. aduersus ministros inuiti, & non sine pudore, & in
alios culpa traiectione exercent auctores ipsi, si truces quosdam
& sauos excipias, qui omnino depuduisse videntur: Pleraq. por-
rò istarum constitutionum de industria sancita, ad quietos ter-
re turbandos & illaqueandos: q. vel inde liquet, quod putidas
quasdam Papistarum reliquias, non retinuerunt tantum, sed
omni ratione munitas & densis anathematis ex ipso facto cir-
cūallatis dederunt, eas corruptelas firmare satagentes maxi-
mè, quas omnes penè bonos auersari nouerant, adeo ut iam pa-
lam fecerint, non ignorare se vitia sua, sed amare, inbiantes
præde desmophylakes, armati omnipotente Vulcano, pasuum
opimum depascentes, quod reliquum pasuorum, conculcantes
pedibus suis, pecudes morbo affectas impetentes cornibus suis, eo-
usq. ut disperferint eiectas foras: per dispares Ecclesiarum &

Ecclesiasticorum in iurisdictione gradus, sceleratam scalam
Antichristi conscendentes, Antichristiano alii Spiritu, dum id
sibi met arrogat, ut Pastorum habeantur Pastores, quos dubi-
um Catones, an Dracones iure dixeris: adeoq. vel è medio tol-
lendum ementitum hunc Episcoporum ordinem, vel, deniq. Pa-
pam reuocandum ab orco. Hæc ille quasi de plaustris coniciens
in eum ordinem, quem ipsa Maiestas Regia sanctum venera-
tur, quem Proceres Regni suscipiunt.

§. 7. Andisti Amefium, qui in Episcopis, adeoq. per
eorum latus in rege ipso laceffendo prima maledicentia sua
rudimenta posuit.

An hic dubitat Episcopos illos esse atheos, con-
sceleratissimosq. An malum agere, non est ista facere,
q. scribit Amefius? An Rex innocens non modo isto-
rū defensor, sed restaurator, collator, auctor, ornator?
An isti ista sine rege vel possunt, vel audent? Quid i-
gitur hunc, si iure inferioris Magistratus vtetur, fa-
cturum putamus? Confecta est ratio. Episcopi illi quod
malum est agunt, ex eos constituit, veneratur, tuetur, adiu-
uat, in Regem igitur aduertendum est gladio diuinitus mibi
tradito. Quis n. sceleratam scalā Antichristi in Scotiā
cum jaceret, erexit, in Angliā cum nutaret, regis po-
tentia & auctoritatis objectu fulcit, nisi Serenissi-
mus Rex Jacobus? Quod malum est agit, dicit Amefius.
Eius igitur Satrapas est vltor ad iram, subdit Pareus.

Furiosos pellit iuber. At furiosos esse Lutheranos pu-
tant Caluinistæ.

Nec furioso suo tumultu efficiet Westphalus, &c. inquit
Caluinus in adm. vlt. ibid. phrenetico impetu insurgere,
præf. actum esse hominis intemperiem. Jacobum Andream,
& Osiandrum furere, ex p. fesso demonstrare conan-
tur Heidelbergenses Consolutores, Magistratum a.
atrocissimā contumeliā per latera pie docentium affici, in p-
grammate apologiæ existimat Grynaeus: Omnia ita-
que in Magistratum referent, quæ delirauerint Præ-
dicantes, eoq. morbo, qui insputari solet, Magistra-
tum Lutheranorum impeti clamabunt. Nihil enim
sanctum, nihil immune est, quo non perumpat su-
perstitionis impulsu malis audacia.

§. 8. Hactenus rationes audiuius, Exempla vi-
deamus. In historiā Iudicium sæpē leguntur Israelitæ per suos
indices Deo approbante insurrexisse aduersus vicinos tyrannos,
à quibus crudeliter tractabantur, ergo Magistratus minor po-
test occidere maiore, quia tyranni domestici magis sunt reprimen-
di, quia perituri & nocentiores. Audire videor Confi-
storij Latrocinantis effatum. Vnus iudex occidit re-
gem Israëlitis crudeliter tractantem, vnus Satrapas
occidat Principem Lutheranum, Caluinianas care-
monias exterminantem.

Ezechias rebellauit Assyrio Regi, Minor ergo Ma-
gistratus pugnare potest contra maiorem, si is sceleratam
scalam Antichristi sustentet, & Antichristiano alii Spi-
ritu, id sibi met arroget, ut pastorum pastor, hoc est, caput
Ecclesiæ habeatur.

Centuriones occiderunt Athalias, Prætor ergo Principem
occidere iure potest: Thrasibulus 30. tyrannos eiecit, Roma-
ni Reges expulerunt, consules se abdicare coegerunt. Neronem,
& Maximinum sustulerunt, cur non igitur Caluiniani Lu-
theranos Principes, vbi quitarios, criminibus grauissimis,
nulli Christiano homini tolerandis obnoxios, medios diuidunt?
atque in illorum patrimoniam, ditionemque pios, &
sue mentis dominatores immittent?

Wenceslaus ob ignauiam exutus imperio. Minor ergo ma-
gistratus maiori abrogare imperium poterit. Quid igitur?
si Princeps Caluinianus parum acriter Lutheranis-
mum expugnet: si clementiora edicta pro Luthera-
nis euulget: si in causam sectariorum, hoc est, molli-
um, ut Ordines faciant, videatur esse propensior: si
Regia monito lenitudinem non excitat: Par sci-
licet periculum illi imminet, quod Papæ, quod Lu-
therano, duplici Papistæ, q. Episcopis Angliæ sceleratā
Antichristi scalam conscendentibus, ut sint Pastores pastorum.

Verum

Caluinistæ
Luthera-
nos aiunt
furiosos.

Pareus ex-
emplis san-
cti supplicia
Principum.

Calvinista
non potest
permittere
religionem
Lutherana-
nam.

Verum quid opus est pluribus? Testimonium Parei in auctorem ipsum produco. Negat ille Lutheranos tolerandos. Magistratus Christianus, inquit, in Roman. 13. non debet confusionem in religione permittere, sed solum veram religionem tueri, atq. defendere. At solus Calvinismus rigidus ex mente Parei est vera religio, eam ergo solum tueri debet atq. defendere. Et Prop. 4. Principes Christiani debent edictis, & panis impedire blasphemias, haereses, idola, sacrilegia, &c. Quia bonum & salutem subditorum impediunt, ideo iure Papatum exterminant. Quia sunt opera mala, debent ergo illis esse terrori. Nolo diffidat hic Princeps Lutheranus, nisi Pareus dicat, Lutheranorum esse blasphemias, haereses, idola, sacrilegia. Ceterum 28. Paradoxa, & dogmata longe horribiliora & falsiora ex ipsorum libris colligi posse, quam sint illa, qua Calvinistis improbant. Appellatos à suis Lutheranos, Marcionitas, Manicheos, Nestorianos, Eutychianos, Capernaitas, Creophagos, Vbiquitarios, Flaccianos. Nonne Marcionitæ blasphemii? Manichæi plusquam hæretici? Capernaitæ, & Creophagi, idololatæ, siue vt Zvingliani vocare consueverunt & idolatras; nonne Flacciani sacrilegi? & vel maxime Nestoriani, & Eutychiani? imò nonne omnes illi hæc omnia? Pœnis ergo eos coercere Princeps debet. Hoc igitur cum primum facultas erit, efficiat. Quisquis enim consistorio obstitit gladio cadet.

Seditiosi
multos ha-
bent defen-
sores, quia
multa pro-
sumt turba.
Widerle,
Abderle,
ginga, con-
tra Fried-
lich & Mi-
gerthurff.
Non potest
inter tot
dissidentes
concordia
esse.

§. 8. Hæc adeo clara sunt, vt negare Pareus non possit, adeo turbulenta & seditiosa, vt defendere non tentarit. Inuentus est tamen homo lingua Germanus, animo Cretensis, qui non modo periculosa illa propugnet, sed etiam, quod moris est desperatae malitiae, me ultro accuset. Nomen suum subicit, mores prodidit, & quamvis alios peit, me tamen insequitur. Tuum lectori iudicium est.

Primo. Pareus Irenici p. 316. ita loquitur. Id verò est, de quo non nos modo laboramus, sed procul dubio pii & cordati omnes in hoc negotio potissimum laborandum esse intelligunt, vt omnium quotquot sunt, intra vel extra Imperium Romanum, Evangelicorum Ordinum atq. Theologorum, pia verag, coitione tandem aliquando facta, horribile schisma, atq. exitialis discordia tollatur, cuius Evangelii Evangelicorum culpa diutius non impediatur, sed ubiq. locorum tanto expeditius promoueat, calumnia Papistarum de Bello quinti Evangelii (qualibus chartas suas famosas integrosq. libros complent) ipsa veritate retundatur: deniq. tyrannidi Antichristi Romani, cuius potentia hæcenus nulla re magis, quam nostra discordia creuit, indies, crescit in imperio Romano, vbi videmus modo hanc, modo illam ciuitatem, diuisionem, prouinciam dolo & armis, nullo habito discrimine, Lutheranos Calviniani ibi fuerint, sub iugum eius iterum cogi (cuius rei Franciam Orientalis, Austria, Stiria, Carinthia, Vngaria, Troppauia, Donauverda, &c. documento omnib. esse possunt) coniunctis votis, consiliis, actibusq. tanto fortius atq. temporius obuiari queat.

Pareus lu-
thero ha-
bet Luthe-
ranos:

Contra bi-
storian ac-
cusat opti-
mos Prin-
cipes Parei.

§. 9. Hic ego questus sum primo. Pareum Lutheranos pro fungis habere, vt qui nominando paucas regiones, quæ ad veterem fidem redierunt, non existimaret illis in mentem venire posse, tot Principatum, quia Calvinismus ex Lutheranismo defecerunt.

Secundo. Quod doli & armis sub tyrannidem Antichristi coactas esse dicit; criminationem esse pbaui, & ante me pbaui contra Vttinger P. Schererus noster. Hic respondet Anonymus: An absq. doli & armis mutatio illa facta sit, ex historia colligendum. At verò jam historia docuit, nec Iulium in Francia Orientali, nec ceteros Principes doli, aut armis vfos esse. Insignis defensio. Pareus, doli & armis prouincias ait sub iugum coactas, Parei Hyperaspistes ait; consulendas historias, vt sciatur; an Pareus mentiatur. Ego si aperte loqui vellem, mentiri dicerem. Sed malo male ominatis parcere verbis.

Tertio, dixi has tribunicias esse conciones, & seditiosas. Respondet ille, cui quilibet dicere est respondere. Irenicem non esse Catholicorum molimina descriptere, sed monere vnionis hanc esse causam, vt ne Catholici illis bellum quinti Evangelii obiciant, non vt illi statui noceatur.

Euer: ere
Catholici
statuunt.

Protrahenda est in apertum tam contorte loquens astutia. Verba Parei & de quinti Evangelii bello queruntur, & deinde bellum intentant Catholicis. Denique, inquit, tyrannidi Antichristi Romani, &c. coniunctis votis, consiliis, actibus. tanto fortius, & temporius obuiari queat.

Obuiare
tyrannidi
quid sit
Pareo.

Sic obuiare tyrannidi, non est duntaxat sermonibus de bello quinti Evangelii obfiteri, sed alia quadam agere. Francia Orientalis reformata est, hoc Pœticia tyrannidos exemplum Pareus statuit, hanc sub iugum coactam queritur, huic tyrannidi per Iulium Episcopum optimum exercitæ obuiandum docet. Itane impediendus fuit? & pax religionis violanda? Quid tu hoc Lutheranis suades? Regnum Sueciæ, Palatinatus, Marchionatus, Electoratus, Langrauiatus, aliaque ditiones à Lutheranismo defecerunt, & non ibunt obuiam Lutheranis? Calvinismus septu- lo Papismo deteriore recipiet?

Quarto. Dixi, coniunctis votis, consiliis, actibus, seditiosum esse, & si Principes Parei consilium sequantur, breui Germaniam sanguine inundaturam.

Belli tuba
Pareus.

Respondet defensor. Coniunctis votis, consiliis, & actibus Ecclesiasticis concionum, disputationum, scriptionum Theologicarum, addit: Manifestum est itaque, verbum actibus, ab vtroq. calumniatore, sicut etiam à Contzen Iesuita Moguntino, omnino contra Christianam sinceritatem ad politicos, rebellesq. actus torqueri, &c. Non torquentureo, sed recto tramite feruntur. Nam primo. Votis, consiliis, actibus, seu, mit Dast vnd That/hanc significationem habet, vt vota & consilia præcedant, & facta sequantur. Deinde conciones, scriptionesq. sunt consilia, potius quam actus; alij igitur actus querendi. Tertio non Theologorum modo, sed omnium coitionem requirit. Ordinum autem Evangelicorum actus non sunt conciones, disputationes, scriptiones; sed bella etiam, & bellorum minæ. Quarto. Pareus non hic de concordia Evangelicorum, sed syncretismo, vt cepit à c. 12. tract. Ita enim ait. Quod dum Synodus & concordia plena concilietur, interim pio Syncretismo mutuaq. tolerantia coire, & contra Papatum simul stare debeant Evangelici; Ad Syncretismum verò non concionibus, disputationibus, scriptionibus, sed dissimulatione & silentio opus est. Nam his actibus Syncretismus impeditur, non conciliatur. Quinto. Consilij obuiandum tyrannidi ait. Quorum verò Consilij? Non modo Theologorum, sed etiam ordinum. Consilia verò ordinum Evangelicorum non videntur esse de solis Theologorum contentione, sed fœderibus, sumptu, bello inuadendo, &c. Intra paucos annos Principum confœderatorum plures conuentus fuisse, varia consilia agitata, vt obuiam iretur Pontificijs; Nunc quero, an eorum consiliorum obiecta fuerint actus, seu media ad finem exquirit? si respondeat Pareus actus esse; quæram qualesnam actus? an ibi disputatum, aut constitutum sit de concionibus, scriptionibus, disputationibus Theologorum duntaxat, an verò etiam alijs de rebus? Et an res eas etiam complexus sit Pareus, cum dixit; Consilij, actibus? De solis actibus Ecclesiasticis inter eos tractatum esse, etiam tam impudens esse possit Pareus, vt dicat; non tamen id sinent agnati, ne contra omnium ordinum conscientiam mentiens, fiat intestabilis. Actus verò ordinum non Ecclesiasticos Evangelicorum Pareus approbat, & hoc loco intellexit, qui fœdus Principum tanquam sanctum commendat. Deinde motiua quarta negant Saxonicam conjunctionem cum Calvinianis faciendam, vt Papistæ fortius resisti possint.

Vota, con-
silia. actus
quid sint
docet Boe-
mia.

Propter co-
ciones non
est institu-
ta vnio Eu-
angelicorum.

Actus ordi-
num con-
fœderatorum
non sunt
tantum Ec-
clesiastici.

Pareus in
præf. de Eu-
charistia.
Coniunctis
votibus &
armis pu-
qui fœdus Principum tanquam sanctum commendat.
Deinde motiua quarta negant Saxonicam conjunctionem cum Calvinianis faciendam, vt Papistæ fortius resisti possint.

possit. Idq; probant 2. Par. 19. 2. Et Pareus queritur responsione ad motiu. 16. Lutheranos suos Principes à consortio Caluinistarum non modo debortari, sed palam editis scriptis consulere, in comitijs, & tractatibus publicis Papistarum familiaritatem sectandam, Orthodoxorum verò (Caluinistarum) Principum conuersationem vitandam eis esse. Hos ille oppugnat; & vult in comitijs & tractatibus publicis adherere Caluinianis Lutheranos, & sine dubio in decretis consentire, & q̄ visa sunt exequi, Actus igitur ad omnia illa extendit. Et si consilium ej̄ sequantur Principes, breui nabit Europa sanguine. Nec enim intra verba lis illa consistet, aut libellos.

Lutheranos
pellere fide-
ter, est opus
Domini.

§. 10. Alter loc⁹ est in Oseam, Vbi Illustriss. Landgrauum Hassiæ pellentem Lutheranos sic alloquitur. Mañte heros diuine, age opus Domini, q̄ agis fidenter. Hic ego nec contra Landgrauum Illustrissimum, nec p̄ Lutheranis quicquam dixi. Tantum monui cohortationem illam vetuli adulatoris Irenico non esse consentaneam. Quid n. tu pacem, tu Syneretisum, tu Tolerantiam fuades? Lutheranis blandiris, & Principem eos omnibus officijs exuentem canonizas? vt pulsus Lutheranis, sit & heros? & heros diuin⁹? & agat opus Domini? dextrè pulsi sunt, sed ne tumultus oriretur. Respondent; In illa reformatione tria duntaxat puncta fuisse. Tria nominantur, sed in illis tribus, & p̄ illa tria Caluinism⁹ induc⁹ est; pulsus Lutheranism⁹.

Tria illa
sunt omnia

Deinde ajunt tres quatuorue Theologos cum gratia dimissos. Audio; tres quatuorue. Vbi igitur tot ministrotum centuria, qui ante erant Lutherani? Quo in angulo Prædicans Lutheranus, nisi recepto Caluinismo latere permittitur? Vbi exercitium Lutheranum? Quid opus verbis? res ipsa, hoc est, templa, & vrbes clamant.

§. 11. Tertius locus est in Com. ad Rom. 13. 1. Vbi docet subditis non priuatis licere armis se defendere contra magistratum. Hic primo respondet tenebris abditus defensor. Quamuis hic error esset, nō debere toti corpori Caluinismi imputari; q̄ verum est, nisi toto corpore defendatur. Secundo, hac anno 1604. in Scholis dictata esse, cum nondum essent in imperio ille commotiones. Ita sit sanè. Non erant, sed ex illis orta sunt. Etiam in pace verba seditionum periculosa sunt. Tertio ait, hanc defen-

Ex Scholis
nem contra Papæ tyrannidem permitti tantum, non trahenda ad status imperij. Hoc verò contra Pareum est; nis imperij nam in Francia, in Bauaria, in Austria, dolo & armis coactas commotiones prouincias calumniatur, & tyrannidi Pontificie obuiandum; q̄ tamen si tyrannis fuisset, per Imperij Principes fuisset exercita; ideo illis resistendum fuisset, Satrapas igitur Catholicorum in suos Principes concitat. Quauis igitur nominetur Antichristus Romanus solus, omnes tamen Pontificis amici, & clientes intelliguntur, quos Antichristi satellites, calumniose, seditioseque appellare solent. Quarto. Affirmat Principes reformatæ religionis non velle ex alienis ditionibus re-

Respondet
libera ciui-
tates, in
quas sensim
migrant
Caluinista.

ligionem Papisticam exigi, cum de illis ratio ipsis non incumbat. Respondeo. Hoc seruente, & causilla dissensionum sub lata fuerit.

§. 12. Quartus locus est. Christiani Reges & Principes debent resistere tyrannidi Pontifici etiam gladio, & vi eam impediendo & frangendo, idola tollendo, & Ecclesiam libertati suæ restituendo.

Hic clarè & plenè turbis classicum cani verissime affirmavi. Eodem modo cum dixit: Principes esse debere terrori operibus malis.

Hanc pugnam Parei defensor restringit ad terras subditas, non enim Hispanus in Polonia, aut Francus in Germania terrori est malis operibus; alioqui horribiles orirentur confusiones.

Optima ac saluberrima interpretatio, sed contra-
ria Pareo. Ille n. monet, vt coniunctis votis, consilijs, actib.
exteris vr- obuiam eant tyrannidi Antichristi, qua dolū & armis Tran-
get Pareus. ciam, Bauariam, Styriam sub iugum cogit, ergo in Princi-

pes exteros gladium stringere docet. Deinde ratione tertia dicit: Quia prædictur futurum, vt Reges & Principes Christiani odio perfequantur meretricem, & solam reddant eam & nudam, & carnes ejus comedant, & ipsam igne exurant. At prædictio habet vim præcepti vt hoc faciant.

Judicat igitur omnib. Regibus præceptum esse, vt Papam mañent, deuorentq; igitur omnib. in Papam jus datum esse censet, & Papam omnium gladijs quasi p̄scriptum obijcit. Ideo & Plessæus ad iter Italicum hortatur Serenissimum Angliæ Regem. Falsa est igitur, & impostoria illa defensio, q̄ Pareus nunq̄ admittet; potius ipse tremula manu tentabit ensē, & sine grandi vulnere imbellem telum mittet. Sicut E-hud mandatum habuit in Regem suum, ita omnes Principes habere ait in Papam; si in Papam, ergo in carnes ejus, h. e. Ecclesiasticos, & ossa, hoc est, sæculares Papistas Principes, Duces, Reges, Cæsares, si enim in Papam datum est plenum jus sæuendi, si iustum bellum, si mandatum cœlitus prælium, ergo in omnes qui Papæ defensionem suscipiunt, qui festinantibus ad illam viscurationem obliuunt. Si enim tibi à Deo imperatur cædes in Regem, etiam mandatur bellum in ejus militem. Adeo latè patet illa rerum confusio, vt nemo prædicantem dubitet, quemlibet esse Papæ, & ejus propugnatorum legitimum carnificem.

Tanta verò infania est defensoris, vt excusari Pareum puter care, qua maxime accusatur. De nostris Principibus (Euangelicis) nullo verbo sit mentio, sed in thesi de Christianis Regibus, Principibus, Magistratibus, inter quos sane Cæsar, Hispanus, & omnes Papistica ciuitates imperiales sunt, qui omnes non minus quam alij parati essent, in suis ditionibus Papæ resistere, si scirent esse Antichristum. Itaque iustum arbitratur omnes resistere Papæ, quem putant in omnium ditionibus grassari. Nec in suis tantum ditionibus; nam Aod Regem Egilon in regio cœnuculo occidit, tale mandatum habere omnes Principes ait Pare⁹, itaq; debent etiam cum Plessæo petere Italiā, atq; in ipso Laterano Pontificem confodere. Si Cæsar, si Hispanus, si Archiduces, si Bauarus, si Lotharingus obstat, per eorum latera cædendus erit. Imò multi ex illis in religione vera pmouēda, erroribusq; exstirpandis sunt ipsis Pontificib. nō indiligentiores.

§. 13. Locus quintus. Nec præcipitur iniustitia: cum duplum ei reddendum præcipitur: sed nullum vltionis genus aduersus Papam iniustum aut nimium esse posse significatur. Et duplum intelligitur non ei⁹ poena, quam sit meritis, sed eorum malorum, qua ipse prius inflixit pijs, & quib. Ecclesiam affecit.

Hanc crudelitatem ad omnes Catholicos Papæ defensores pertinere dixi. Defensor negat; sed tantum ad Babylonem, hoc est, Romanam Ecclesiam, & Papam caput ejus Ecclesie. Ac primo quidem nimium est, in Romanam Ecclesiam, hoc est, in Romanæ Ecclesie membra tantum licere. Si nomine Romanæ Ecclesie tantum ej⁹ vrbis Episcopatum intelligit, minus late patet crudelitas ejus, q̄ totam Romanam Ecclesiam; hoc est, omnes Catholicos. Sed ostendendum est ad omnem Ecclesiam, quæ sub Romana est, pertinere immanitatem sanguinarij senis. Imperatur (inquit in Apocalyp.) hic vindicta non priuata priuatis, sed publica Regibus & Principibus pijs, quibus Dominus Deus hoc dabit in corda ipsorum, & quorum opera vti volet ad euertendam Babylonem: Ad hos prouide & ad copias eorum militares ista hortationis pars præcipue pertinet, & modus exponitur, quo illud dederit Deus in corda eorum, quia videlicet expresso mandato hanc eis vindictam imperauit.

Expresse ergo Reges & Principes Euangelici mandatum de vindicta sumenda acceperunt. Non de sola Roma; nam multi sunt magis juncti Papæ, multi p̄ damnorum nouatorib. intulerunt, q̄ Romani. Sanè deterior erit cōditio societatis nostre, omnium religioforum, ac imprimis Ecclesiarum collegiatarum, q̄ ciuina

An non op
est egredi in
aliena, ad
illam visce-
rationem.

An expe-
ctandū dū
Pontifex
veniat Hei-
delbergam
mañtū?

Bellum in
Papam de-
cretum o-
mnes Ca-
tholicos in-
uoluit.

Quo-
ratur
Pareus

Pontifex nō
nisi per la-
tera Catho-
licorū prin-
cipum con-
fodi potest.

Grati-
pud
pallio
potest

Iudicio Pa-
rei Deus ex-
presso man-
dato regib.
vindictam
imperauit.

Sacu-
esta
rus
ales

Papa regnū
secularium
potentia,
ut osibus
niratur.

Quo quis
Ecclesia
sanctior, eo
gravius af-
figetur.
Babylon
Caluiniſti-
cū Papatus.

ciuium Romanorum; itaq; generale, h. e. Caluiniſmi præceptum, & contra omnes Catholicos, Babylon verò Caluiniſti, quāq; inter ſe, & à ſeipſis diſſiden- tibus, eſt non ſingularis Eccleſia, quæ Romæ eſt, & in regione ſuburbicaria; ſed totus toto orbe diſfuſus Papatus. Ita Pare⁹ in Com. in 17. Apoc. v. 4. cum in- terpretatur illa verba. Exite ex ea populus meus. Omnes enim Sectarij vrgent, vt non modo ex vrbe, ſed etiam ex Papatu exeant. Et in primis Pareus. Moneri, ait, om- nes fideles, non modo qui intra vrbis mœnia, ſed intra iuriſdi- ctionis Romane pomeria ſunt. Et deinde: Quoties igitur quarunt Paſiſta, vbi fuerit Eccleſia ante Lutherum, ſi Papa- tus non fuit: quæramus nos viciſſim, vbi fuerit Eccleſia. De- tempore captiuitatis Babylonica, ſi Babylon non fuit. Fuit, in- quam, illa in Babylone, ſed captiuitate oppreſſa: Ita hac fuit in Papatu captiua, oppreſſa.

Exite ex ea) Verus populus inebatur exire Babylone pri- mum corde, fugiendo idola & abominaciones eius: poſt annos LXX. etiam corpore, redeundo in Iudeam ſub Cyro. Vterq; e- greſſus ex Babylone noua, etiam nobis imperatur, vt tum corde idola & abominaciones eius fugiamus ac deteſtemur: tum et- iam corporibus, quantum datur, Roma excedamus, iugo Ba- bylonica tyrannidis excuſſo, vigore mandati: Exite ab ea.

Quos deſo-
rare cupiat
Pareus.

§. 14. Parei igitur ſententiā Babylon eſt Papatus. Igitur cum reddere Babyloni duplum iubentur, cum eam exurere, carnes manducare, de vniuerſo Papatu intelligunt. Non de Papatu in abſtracto, ergo de Pa- piſtis in concreto, de illo Papatu qui ignibus vſtulari, in cibum victoris aſſari, enſe diuidi, cruore ſuo a- rentia carniſcum guttura rigare poteſt. Falſum eſt igitur, Pareum non intelligendum de Paſiſtis, Epi- ſcopis, Principibus, Caſare; omnes vnum jugulum opat habere, vt citò ſine periculo ſerientis cadant, quamuis forte viuaces eſſe cupiat, vt extendenda per ſauitiam morte, crudeli voluptate fruatur. Omnes n. membra meretricis eſſe iudicat, q. meretricem Papa- tum eſſe fingit. Verum Pareo p. ſuccurrit Grafer. quem, & frontem, & durum os, excuſare conatur Hyperaſpi- ſtes Parei. Negat Caſarem, & Principes Catholicos ſeculares dici à Graſero oſſa Antichriſti, & Clerum dici carnem; quiq; hoc Graſero imponunt, eſſe calumniatores. Imò Graferum contrarium docere: nempe Robuſtos ab Antichriſto p. dandos, ex Dan. 8. 24. habetur: Et perdet robuſtos, & populum ſanctorum. Hic mihi p. bandum eſt ex ſenten- tia Graferi, oſſa eſſe ſeculares, carnem verò Clerum.

Graferi im-
pia doctrina
pallari non
poteſt.

Primo. fol. 54. Adhuc ergo exiſtimo: Eum (Danielem) hoc toto loco (c. 8. 24.) magis ad biſitam illam Antichriſti ſa- miliam reſpexiſſe, cuius h. ſtoriam explicabimus.

Secundo explicat ſi verbis. Audi ergo. Radix עץ ghe- zam, à qua vox hac deſcendit, ſignificat Robore præditus fuit. Quod de huiusmodi robore tibi intelligendum, quod ſoli- ditatis ſue vim in ſe habet & citra alterius adminiculum ſub- ſiſtit. Vnde nomen עץ ghezem. Os oſtis, ſic dictum Hebræis, quod ſolum in corpore ſua ſoliditate ſubſiſtat, & reliquas par- tes ſuſtinet. Latini hinc ſuū priſcum Oſſum videntur ha- buiſſe. Rabini etiam predicamentum Subſtantia עץ ghe- zem appellant, vt vocem עץ ghezim aliquid ex hac ſignificatione, Subſtantiales, Eſſentiales, aut ſaltem Oſſeas interpretari poſſet. Sic igitur ratiocinabar. per hos עץ ghezim Seculares indicari, quatenus illi in quarta Beſtia pedibus ſunt deplancario Ferri, & ſub regno Antichriſti ſuo proprio robore ſubſiſtunt, ſed ita, vt hoc oſſum robur Beſtie viſibus eatenus commodene, vt ſtatim ſimul ſpiritualē, tanquam ſucculen- tam Papatus carnem, ſuſtinent:

Seculares
oſſa Papa-
tus ſpiritu-
ales caro.

Tertio, Antichriſti vires omnes in his oſſibus eſſe putat. Iſ ſane, inquit, eodem verſu de Regis huius regno mi- rabiliter coaleſcente ſic loquitur כבדתי רגלי בברז וברזית. Conſolideſcet quidem potentia eius, ſed non ipſius proprio ro- bore. Hanc phraſin tu alias nuſquam in Canone vſurpatam inuenies: Prophetæ autem noſter hoc loco alterum priori non minus Antichriſti myſterium per eam deſignat: quod ipſius re- gno ita proprium eſt, & peculiare, vt extra illud nec Antio-

cho (quodcunq; interim de typo fiat) proprie, nec cuiquam al- teri mundano regno queat applicari. Dic enim tu mihi, de quo regno, Rege, aut Imperio verè dici potuerit, quod eius po- tentia non proprijs, ſed alienis, & quaſi mutuatijs viribus conſiſterit.

Quarto: Ait, ſeculares v. num & niſium habere, viresq; & potentiam beſtia tradere.

Quinto. Hoc malis artibus Papam conſecutum. Verba ejus ſunt. Hoc Daniel in allegatis verbis explicat, di- cens: Mirabiliter corrumpendo perdet, & proſperos in eo ſuc- ceſſus habebit: hac enim propria vi eſt verbi חזקת hat- liach, quod noſter hic ita interpretatur. Deus enim dedit in cor eorum, vt exequantur ſententiam eius, & vt conſentians dentq; regnum ſuum Beſtia Apocal. 17. 17. hac nempe tanto- rum ſucceſſuum cauſa erit. Alias verborum Prophetæ hic ſen- ſus eſt. Tam occultum, ſubtile, & efficaç corrumpendi artiſti- cium callebit, vt miris præſigijs & ipſos Robuſtos, quos nul- la vi ſuperare potuiſſet, quaſi de gradu deiſciat: Et ipſum præ- terea Populum ſanctorum, qui eius fraudem obſeruare, alijsq; indicare, & ſic populi Dei libertatem tueri debebant, decipiat.

Sexto. Robuſtos, ait, opponi carnoſa molliſci. folio 55. Si hos Robuſtos à militari fortitudine, quatenus illa ſub virtute cenſetur, commendare voluiſſet, voce גבורים geburim ei fuiſſet videntum, cuius hac propria ſignificatio eſt. Sin huius exceſſum in eadem gente voluiſſet perſtringere tyrannicam nempe ferociam, voce גרזנים gharitzim, viſus eſſet, cuius hac valde euidentis notio eſt. Nunc verò omiſſis illis, quorum re- ſpiciendorum nulla ſatis prægnans cauſa ſupererat, huiusmodi voce vtiur, per quam ſimpliciter illud brutum robur indica- tur, cuius reſpectu gens hac comparium ſuorum (Locuſta- rum) carnoſa molliſci opponitur. Cumq; Daniel in eodem verſu radice hac verbaliter de externe potentia neruis vtatur, ecquid heſitamus, aut quā nobis obſcuritatem imaginamur?

Robuſtos
opponit
carnoſe
molliſci.

Deniq; hos Robuſtos Babylonis artus & membra vocat. fol. 56. Eſt proſecto, & quidem haud contemnendum, cuius tamen ſermè oblitus eram: Quod videlicet Prophetæ noſter cap. 19. 18. in h. ſtoriarum Babylonijs inter cuiusdem rudera, hos robuſtos, hos etiam Equos, Equorumq; ſeſſores, ceu Beſtia truncata artus & membra, deprehendit ſic loquens: Adeſte anes celi & congregamini ad Cenam magnam Dei, vt edatis carnes Regum & carnes Tribunalium, & carnes Robuſtorum, & carnes Equorum, eorumque, qui ipſis Inſident. Hac ſunt principalia membra, ex quibus Beſtia regnum conſtituit, in qua etiam tandem reſoluitur. Inter qua Robuſtorum illa mentio tanto plus admirationis habet, quod eorum per vniuerſum Prophetia contextum antehac nuſ- quam ſub hac nomenclatura meminit. Capite quidem 6. 15. mentio fit potentum, ſed illos ibi דודא דודא vocat, cum hic voce יסוּפֶּהס vtatur, per quam Septuaginta apud Danielelem He- braum reddunt.

Reges Ca-
tholicos ar-
tus Babyloni
vocat
Graſerus.

§. 15. Nunc te per ipſam juſtitiam, lector, rogo, ju- dicare digneris. An calumniator ſit, qui Graferi ſen- tentia dixerit; Principes ſeculares vocari, Babylonis oſſa, artus, membra, membra principalia beſtiæ, ex quibus regnum ej⁹ conſtat, in quæ etiam reſoluitur? Quid hinc Caſari, Regibus Hiſpaniarum & Gallia- rum, cæterisq; Catholicis intenter Pareus, nemo non intelligit, niſi qui ignorat, Babylonem non poſſe ex- uri, & vorari, niſi oſſa, artus, membra ejus truncen- tur, aſſentur, Cyclopico ore mandantur. Ecce tibi certamen inter duos ſocios, quorum alter contume- lioſiſſime, diſſiliſſimeq; Principes Catholicos, & ſcindit, alter impudentiſſime negat eum dixiſſe, quæ omni- um oculis pater eſſe dicta.

Exitus ni-
mum de-
monſtrauit

Hinc patet Babylonem ſecundum Graferum, & Pareum eſſe etiam in Germania, quia principalia ejus membra in Germania eſſe finguntur, & Anonymum calumniatorē fruſtra alioſq; torquere verba Parei, & Graferi. Locus. 7. Reges decem cum agno pugnant, q. tamen meretricem exurent, non igitur hoc de ſuis Principibus dicere poſſunt Caluiniſti, niſi fateantur eos beſtiæ dediſſe po-

Extrema
impuden-
tia eſt ma-
niſeſta ne-
gare.

Sues Prin-
cipes infamant.

rentiam suam. Nam recte fecerint apud Caluini-
stas dubium, ut constat ex postrema quaestione Parei
in cap. 17. Apocal. Sanè Aretius refert illos puniuisse
mulierem, à Deo flexos in sui obsequium, sic Atti-
la dicebat se flagellum Dei, sic Alexander diuinitus
votatus in Asiam, &c. An igitur suos volunt Principes
esse, sicut vnum ex illis? Nicolaus Collado in sua
methodo in Apocalypsin hos Reges minimè con-
uerfos, & recto animo fecisse arbitratur. Deinde ipse
totum Papatum intelligit.

Moderatio-
res suorum
collegarum
procaciam
merito ca-
stigant.
Aretius nul-
lo modo de-
fendi potest.

§. 16. Verum quid opus est nostro contra aduer-
sarios labore? Christophorus Jungnitijs Professor
Heidelbergensis omnia illa satis refutat, qui etiam veri-
tatem nondum attingit, falsitatem tamen redarguit.
Qui non concedet Imperatores Christianos, & Reges
pugnare cum agno, & bestias esse. Ex his conclu-
do cum Caluiniani ipsi doceant, Reges illos impios
esse, non esse ne accusandum, si idem dicam, quod
Joannes clarè asserit, & ipsi confitentur.

Omnia, quæ in nocte opaca latuæ illa tenebrarum
defensatrix proponit, tolerari possunt, quæ verò in
Aretij excusationem adducit, nec ipsi Aretio placere
possunt. Ille enim Bernæ residens inimicus Ortho-
doxiæ, per duellum impetij, ea dixit, & scripsit, quæ Hel-
uetij imperio federati improbare.

Quis expri-
mit Diabo-
li truculen-
tiam, an
Principes?

Primo in c. 13. Apocal. v. 1. Bestia autem rectè dicitur,
propter Diabolum, qui truculentia omnem superat bestiam,
cuius mores in Romano imperio adhuc probe exprimentur,
ut rectè à lupa se ortos & nutritos ipsimet fateantur. Bestia
igitur est Romanum Imperium, quemadmodum Babyloni-
cum, Persicum & Macedonicum in Daniele. Ascendit autem
ex mari, hoc est, gentium omnium confusione, nam ex alijs im-
perijs confusus natus est Romanum. Ut enim mare commu-
ne est omnium aquarum receptaculum, & sordium quadam
sentina: sic in Romanum omnium nationum vitia congesta
sunt, ut marii dominum adepti facile Romani alias nationes
debellarent. Notabis: adhuc in imperio Diaboli mores pro-
be exprimentur.

Diabolus
ornat im-
perium.

Secundo: Habet capita septem, hoc est, consilio & pru-
dentia singulariter pollet: caput enim domicilium est rationis,
& septenarius numerus perfectionis & absolutionis est.

Tertio: Nunc Spiritum agentem in hac bestia exprimit,
propositis eiusdem ornamentis, quibus bestiam hanc exornauit.
Draco indubie est Diabolus. Is igitur dat bestia, hoc est, Ro-
mano imperio sua quadam ornamenta. Ac diligenter obser-
uandum est, Draconem non condere bestiam, sed ortam sal-
tem exornat donariis suis, quod eo facit, ne Diabolum putemus
Autorem imperiorum. Sed sciamus eorundem esse corrupto-
rem: Magistratus enim à Deo est, vitia autem magistratum
à Dracone illo proficiuntur.

Mirari ni-
mum im-
perium est
rationem est
raptam tota
causa pendet
ex superiori
fortuna, quod
mirabiliter
curata est
plaga tam
lethalis.

Quarto: Stultitiam mortalium describit, qui fortunam
imperij admirantes, illud plusquam par est, extollunt & ado-
perium est rant, tota terra admirata post bestiam, hoc est, in bestia admi-
rationem est raptam tota quanta quanta est. Admirationis
causa pendet ex superiori fortuna, quod mirabiliter curata est
plaga tam lethalis.

Quinto: Illud est imperij successum & felicitatem admi-
rari, augustum, sanctum, sacrosanctum, immortale illud præ-
dicantes.

Sexto: Adorantur Draconem, qui dedit potestatem be-
stia, hoc est, Diabolum in illius persona colunt & adorant:
Draco enim Diabolus est, qui sua ornamenta affingit imperio.
Vide quid sit colere Diabolum, hoc est, admirari nimium ma-
iestatem & felicitatem Imperij Romani.

Quid mirū
ex his rebel-
lionis oriri.

Septimo: Post receptam autem Christi doctrinam, mox
impii hypocritæ titulum Ecclesiæ ad se rapuerunt, & vera
Christi mandata persecuti sunt, quam causam adhuc hodie
strenue defendunt sedis imperij possesores.

Quid su-
reres, nisi
arma in
persecuto-
res.

Octavo: Datur bestia potestas debellandi & vincendi
sanctos, hoc est, ut hypocritarum conditio semper meliori loco
sit, quam piorum, id omnium temporum historia testatur, ut
hodie luce clarius verum esse deprehendatur. Quam late enim

Romanum nomen patet, tam late pii persecutiones patiuntur,
in omnibus tribubus, linguis & gentibus.

Nono: verf. 8. Et adorabant eam.

Reformati imperij mores describit, bestia enim tum adora-
ri vult, q. d. blasphemia illa non desinet, v. g. ad finem mundi,
ut adorata est curata illius plaga, sic adorabitur data ei pote-
state debellandi sanctos Dei. Itaq; eadem manet impietas ex
eorum rerum successu, admirantur enim homines Principum
successum, hinc in eorum partes transeunt.

Caluinia
est, non al-
toratur im-
perator.

Decimo: Hac est victoria, quæ vincit mundum fides no-
stra. Consolemur igitur nos his mundi penis, ne fingamus no-
bis peculiarem fortunam. Hac vocatio est nostra, per ærumnas
& afflictiones ingredi in regnum Dei, imprimis sub hac impe-
rii Romani senectâ. Porro imperij præfides aliam fidem re-
quirunt à suis & commendant in comitiis magistratum, quæ
nihil ad sanctos Dei, de quibus hic loquitur Ioannes.

Vndecimo. Deinde cogit (Pontifex) etiam homines ado-
rare priorem bestiam, hoc est, Romani imperij titulum, & no-
men non minus vult haberi sacrosanctum, quam olim sub Im-
peratoribus Augustum erat & venerabile nomen Imperij: sub
Papis mansit Romana Ecclesiæ, & Catholica & adoranda,
quæ si quis neget, hæreticus sit oportet.

Duodecimo Pontifex tenet imperij nomen vmbatile.
Ita & illi, qui aquilam implumem, aliq; infanda
finxerunt.

Septem ca-
pita septem
uiratibus.

Tertiodecimo in c. 17. 13. Draconem habere septem ca-
pita ait, quia ad plenum sibi prudens videtur astutus, & calli-
dus: Caput enim prudentia & rationis est sedes. Infra se-
ptem colles ei tribuuntur, unde non male Papæ idea est, quia a-
liæ septem capita, h. e. regna tenuit. Et septemuiratum Roma-
ni Imperij suo iudicio subiicit. Quib. verbis non obscure
Draconis septem capitibus, septem electores quasi
alterius bestia; h. e. Papæ capita designari ostendit.
A Flacco Illyrico maledicentiam illam in Principes
sumpsit. Ille in c. 12. v. 3. ita commentatur. Aliqui hoc
applicant potius ad Romanum & eius imperium: quia illa fuit
extructa super septem colles. Habuit etiam sub se septem pri-
maria mundi regna, Africanum, Egyptianum, Asiaticum, Gre-
cum, Germanicum, Hispanicum, Italicum: sicut & recentio-
ribus temporibus ac etiamnum habuit, & habet adhuc aliquo
modo totidem regna sub se: habet etiam septem præcipuos
Principes. Omnino videtur hic Spiritus Domini respexisse ad
Prophetiam Daniel. 7. ubi etiam quarta bestia, nempe impe-
rium Romanum cum decem cornibus, hoc est, regnis, aut pote-
statibus pingitur: ut non possit esse dubium, hic sub nomine
Draconis, pingi etiam ipsam mundi potentiam, ipsi contra
Christum, eiusq; Ecclesiæ famulantem.

Hæc illi rotundo & blasphemio ore contra impe-
rium edisserunt.

Caluiniani
oportere publicis
mandatis, & penis
blasphemias, hæreses,
&c. non possunt
impedire. Item non
permittendam in
religione misti-
onem, aut confusi-
onem, sed solam
veram religionem
gignem fer-

§. 17. Altera Parei Propositio, Christianos Principes
oportere publicis mandatis, & penis blasphemias, hæreses, &c. non possunt
impedire. Item non permittendam in religione misti-
onem, aut confusi-
onem, sed solam
veram religionem
gignem fer-
tueri. Hanc dico esse ensem, quò & Catholici, & Lu-
therani jugulentur, quia eo Caluiniani abutuntur.
Nam blasphemias vocant, quæ pietas est, hæresin pu-
tant priscam fidem. Quod si dubitas, lege Parei de-
fensorem, sacrificium Missæ similisq; idololatriam
vocat. Tutelæ confistorium Caluinianum ingre-
dere; non ages causam pro vilo veterum sanctorum
tam accurate, quàm atro calculo damnatus abscedat.
Quem enim tutum putas. Ignatium Martyrem? sa-
crificium Missæ agnouit, Epist. ad Smyrn. ita Theod.
Dial. 3. & ad Rom. Martialis, Cyprianus, August. in
eadem culpa sunt: hic verò & pro matre defuncta
Missam fecit. Iulianum, Irenæum? illi veritatem cor-
poris Christi in Eucharistia docuerunt. Chrysostomus?
Ille liberum arbitrium asseruit. Hieronymus.
Ille virginitatem matrimonio prætulit. Basil. Magnus?
At ille Monachorum Patriarcha est. Pontifices Ro-
manos triginta tres martyres? at illi de alijs Episco-
pis iudicant. Athanasium, aut Hilarium? Sanctos illi

illi inuocarunt. Gregorium Nyssenum, Nazianzenum, aut Magnum? At reliquias illi venerati sunt. Ephraemum, Cyrillum, Ambrosium? Solam fidem iustificare negarunt. Et quid pluribus? omnes hi Sancti, & alij omnia illa fecerunt, quæ vocant opera mala ministri Caluiniani; omnibus igitur illis parata poena; jam dicta sententia est. Nullam enim ob causam in nos seuiunt, quæ non sit nobis cum Sanctis communis.

in Principem male agentem permittit iudicium.
Locus octauus. Cum superior Magistratus degenerat in tyrannum, inferiori coercionem concedit. Sed tyrannidem pro suis affectibus interpretantur Caluiniani; eo modo quo ille dixerat. Si male agant. Hujus rei jam fructum carpunt, qui Pareo obsecuti sunt. Imò multas causas adfert contra Principes, vt nunquam possit deesse causa eos deiciendi. Si eorum impediatur cupiditates, mox audiet. In tyranno cessat relatio Magistratus. At si quis Catholicus Principis ditionem suas reformet, mox audit tyrannus, legatur seditiosissimus Vttingeri contra Julium Principem Herbipolensem libellus. Itaq; ille ex Parei sententia nomen, & potestatem amisit, qui suos ad veram religionem adduceret, à suis igitur Satrapis occidi, ejus ministri præcipitari potuerunt.

Cætèra exempla quæ Pareus adfert, ed seruiunt, vt nulli Principi Catholico securo esse liceat, vt in libro de pace docui, quia omnes Principes Catholici sunt feortatores cum meretrice magna, sunt illius scortimembra & artus, sunt persecutores, sunt illi tales, quales depinxit Aretius.

Synopsis doctrinae secularis de Principibus

Cum igitur Pareus, Aretius, Graferus, alij doceant.

1. Imperium esse à Diabolo ornatum.
2. Mirari & adorare bestiam, adorare Diabolum, esse imperium mirari nimium, augustum vocare, &c.
3. In imperio esse persecutiones quam latè patet.
4. Diaboli mores hodie in Imperio probe exprimi.
5. In imperio singularem adhuc regnare hypocrisin.
6. Draconem esse Spiritum agentem in bestia.
7. Draconem inspirare ingenium malignum Imperio.
8. Spiritum malignum esse *σύνεργον*, & efficaciter regnare in Imperio.
9. Stultos esse, qui Imperij successum admirantur.
10. Triplicem impietatem esse in Imperio Romano, rem ipsam loqui.
11. Causam hypocritarum strenue defendere Imperij possessores.
12. Adhuc reformati imperij bestiam adorari velle.
13. Manere impietatem ex Principum successu, idèd ad eorum partes transire homines.
14. Bestia hujus, id est, Imperij cultores, ab æterno vasa iræ esse.
15. Cum Lutheranos in Catholicos reformatores Principes concitent.
16. Cum conuersos ad priscam martyrum fidem, tyrannide Antichristi sub jugum coactos mentiantur.
17. Cum id dolis & armis Principum Catholicorum factum dicant.
18. Suos Principes hortentur, vt votis, consilijs, actibus obuiam illis reformationibus eant.
19. Cum actus illi non sint tantum conciones, & scriptiones prædicantium, sed consultationes, tractatusque conuentuum, & comitiorum & decretorum executiones.
20. Cum caput actuum & consiliorum Pareanorum sit Syncretismus contra Papatum.
21. Cum in illis consilijs de concionibus minima sit cogitatio.

22. Cum doleat Pareus Lutheranos adherere Catholicis.

23. Cum pellere Lutheranos, vocent opus Domini.

24. Cum subditis magistratibus det arma, vt sint terrori Domino majori.

25. Cum omnibus Principibus mandatum dicat, vt exurant Babylonem, hoc est, Papatum, carnes ejus comedant.

26. Cum hoc mandato jurisdictionem in Papam, & Papæ assecles, velut Antichristi, seu Babylonis membra datam assecueret.

27. Cum omnes Catholicos blasphemos, idololatrasq; judicet, & suis magistratibus publice mandatum affirmet, vt resistent eorum operibus malis. Cum hæc inquam doceant.

28. Ex his consequitur, Catholicos seu Ecclesiasticos, seu Principes seculares vel vnâ horam seculos non esse, si Parei consilium placeat Principibus Euangelicis. Imò neq; Lutheranos, si illi, qui se reformatos appellant, zelum Pareanum induant. Neque reformatos, si scalam sceleratam Antichristi erigant, vt Regem Angliæ facere clamant Puritani. Neque Arminianos, si aduocatos, & Syndicos in custodiam compingant Gommariam. Hæc summa est, perijt non modo fiducia, sed etiam mentio pacis, si latrocinantium Theologorum Curia animos Principum occupent.

CAPVT XXVII.

Exemplis Patrum, Catholicorum, Lutheranorum non probari Syncretismum.

§. 1. **Q**uin etiam in nos causa conspirandi illa traditur, quia id fieri posse videtur exemplo multorum, qui deinde reconciliati sunt. Cur non igitur Euangelicorum, qui sic vocantur, controuersia concretizari, vel tolli poterunt? S. Cyprianus & Stephanus, S. Basilus Magnus & Eusebius Cæsariensis, S. Hieronymus & Augustinus, S. Hieronymus & Rufinus, S. Hieronymus & Ioannes Episcopus Hierosolymitanus, S. Epiphanius & Chrysostomus, Orthodoxi & Nouatiani, Catholici inter sese, Lutherani reliqui, & Concordibergenses dissenserunt, nec tamen pacem ruperunt, sed reconciliationem admiiserunt, quidni igitur & nos Euangelici? Hæc summa capituli 15.

§. 2. Est quidem argumentum hoc ab exemplis petitum, non inusitatum in Rhetoricis amplificationibus, sed in disputationibus infirmum, & nisi sint omnia paria, ac similia, vitiosum, capitiolumque.

Hoc v. loco cum omnia sint planè contraria, tam res, q̃ personæ, stultum & ridiculum. Nunquam factor tam felix Ecclesia fuit, vt omnes in omnibus penitus consentirent, sed neq; id aliquando futurum sperare audeamus, nisi tum cum Deus erit omnia in omnibus, cum errore sublato increata veritate celesti lumine intuebimur. De genere tamen dissensionis, de animo contraria docentium, grauitate quaestionis, obscuritate rei iudicium constituendum, item si quid in concilijs definitum, si quid in Ecclesia semper creditum, neq; n. omnis dissensio facit hæresin, neq; ex discordia orthodoxorum æstimanda sunt dissidia, atq; odia hæreticorum. Singula exempla retractemus.

§. 3. Cyprianus & Stephanus Romanus Pontifex de Baptismo hæreticorum dissensere. Cyprianus eum rejecit, Stephanus approbavit. Error Cypriani fuit, veritas penes Stephanum. Errori Cyprianus adiecit commotiunculam, nam ad Pompeium Sabratensem Episcopum de Stephano iracundius scripsit. Augustinus de ea Epistola dolet, excusare Cyprianum se posse negat, Epist. ad Pompeianum, & libr. 5. c. 25. contra Donatistas, de Baptismo. Errauit autem in illa

Exemplis non probatur Syncretismus.

Cypriani & Stephanus in dissensio.